

CULTUUR & TRADITIE

ROEMEENSE RELIGIE EN FEESTDAGEN

Het merendeel van de Roemenen zijn orthodox-christelijk, een strenge vorm van het christendom, maar het land telt maar liefst achttien erkende religies.

In Roemenië zijn feestdagen erg belangrijk. Vooral op Pasen (Pastele), Kerstmis (Craciun), Oud en Nieuw (Revelion) en Nieuwjaarsdag (Anul Nou) komen de Roemenen samen om te vieren. Maar de Roemeense cultuur telt ook enkele feestdagen die we in België niet kennen.

MARTISOR

In Roemenië wordt jaarlijks op 1 maart Martisor (letterlijk 'kleine maart') gevierd. Mensen doen elkaar een rood-wit koordje cadeau, dat daarna twee weken lang wordt gedragen door de vrouwen. Het symboliseert het begin van de lente.

DRAGOBETE

Op 24 februari vieren de Roemenen Dragobete, een dag die in het teken van liefde, romantiek en de lente staat. Vaak geven geliefden en partners elkaar kleine geschenken. Deze dag staat ook bekend als de dag waarop de vogels zich verlossen, want rond deze periode van het jaar beginnen vogels hun nesten te bouwen. Dragobete kan je dus vergelijken met onze Valentijnsdag op 14 februari.

BERENPARADE

De Roemeense bergen verwelkomen elk jaar aan het eind van de winter een parade van dansende beren, als gelofte van geluk en symbool van een nieuw begin. Deelnemers verkleden zich met een echte berenvacht en gaan van huis naar huis bij de lokale bevolking, grommend en onder begeleiding van percussie en zang, om het kwade af te weren.

DE ROEMEENSE BLOUSE

Een iconisch symbool van de Roemeense cultuur is de zogeheten Roemeense blouse, een los kledingstuk met wijde mouwen gemaakt van katoen, hennep, vlas of zijde, versierd aan de mouwen en neklijn met kleurrijke borduursels en soms kralen. De Roemenen noemen dit kledingstuk een *ia*.

© Bart Van Dijk

Deelnemers van een Roemeense berenparade

Vaak is de basisstof wit en hebben de borduursels een felle kleur; de geborduurde patronen zijn geïnspireerd op het Roemeense landschap en de natuur, geometrische vormen, religie en tradities. Veelvoorkomend is een spiraalvormig patroon, dat duidt op de evolutie van het leven. De borduursels hebben meestal een driedelige structuur: aan de onderarm, een horizontale lijn aan de bovenkant van de mouw en verticale strepen op het middenstuk van de blouse.

Maar waarom is deze blouse zo belangrijk voor de Roemenen? Ten eerste bestaat ze al sinds de Oudheid, de 6e eeuw voor Christus. Dit weten we door afbeeldingen van de *ia* in tweeduizend-jaar-oude bas-reliefs.

Een oude Roemeense legende vertelt ook het verhaal van Mahmud, de sultan van het Ottomaanse rijk, die tijdens een expeditie op het noordelijke deel van de Donau een beeldschone jonge vrouw bij het water zag zitten. Ze had een witte geborduurde bloes aan waarop het zonlicht weerkaatste, en de sultan, die niet weg kon kijken, moest en zou haar meenemen voor zijn harem. Haar moeder smeekte de sultan om haar niet te ontvoeren. Uit wanhoop stortte het meisje zich in het water, haar dood tegemoet, nadat ze uitschreeuwde: "liever voer voor de vissen dan een slaaf".

Expo

Te zien tijdens EUROPALIA ROMANIA

De kunstenaars Casper Fitzhugh en Bart van Dijk namen deel aan het unieke Roemeense berenritueel. De transformatie van de procesanten vormt het startpunt van de tentoonstelling **URS GEEST** (de geest van de beer), die op zijn beurt door de kunstenaars zal worden aangekondigd van deur tot deur.

CIAP
Hasselt
06 10 2019 – 12 12 2019

CULTUUR & TRADITIE

van de Turken." Later werd haar tuniek aan de branding gevonden; de sultan hield het kledingstuk omhoog en liet het wapperen in de wind als een teken van haar pijnlijke en tragische overwinning. De ia wordt dus ook geassocieerd met Roemeense vaderlandsliefde.

De blouse werd oorspronkelijk gemaakt en gedragen door plattelandsvrouwen, die landarbeid verrichtten en nood hadden aan beweegbare kledij. Na verloop trok het kleurrijke kledingstuk, dat gezien werd als traditioneel Roemeens, de aandacht van de midden en hogere klasse, en zelfs het Roemeens koningshuis. Prinses Ileana (1909-1991) en haar moeder, koningin Marie (1875-1838) begonnen de ia te dragen als een symbool van respect en patriotisme voor de Roemeense cultuur. Zo begonnen ook de dames in hun kringen, de *high society* van Roemenië, het stuk te dragen. Maria Tanase (1913-1963), een beroemde Roemeense zangeres en actrice, droeg de ia, die goed paste bij de traditionele Roemeense liederen die ze zong. Ooit verhulden de versieringen informatie over de leeftijd, afkomst en sociale status van de drager, door het gebruik van specifieke kleuren en symbolen. Ook nu nog hebben verschillende streken verschillende ia's.

REIS NAAR HET WESTEN

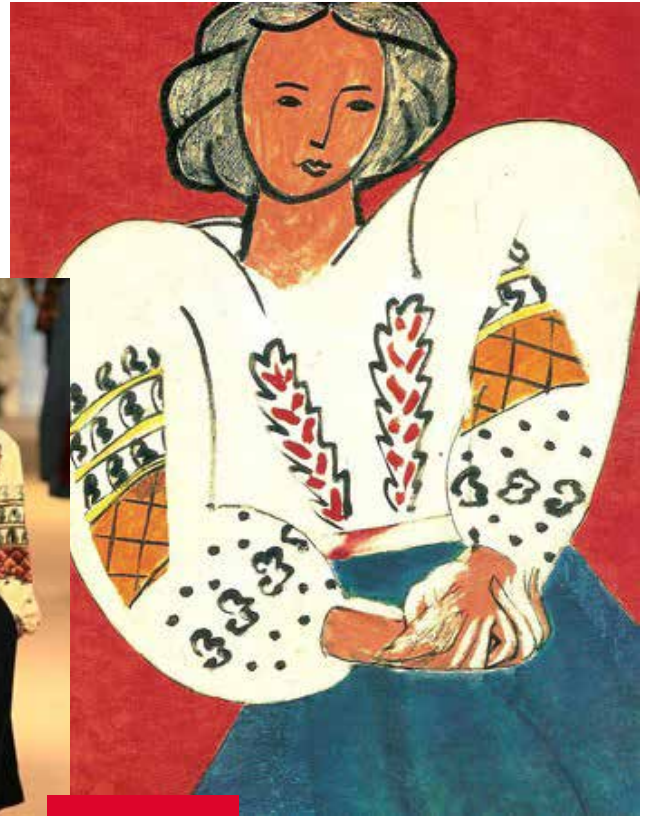
Na verloop van tijd werd de blouse opgemerkt door een breder publiek. De Maltese schilder Amadeo Preziosi reisde rond in Roemenië en tekende vrouwen met de blouse. In 1933 maakte de Roemeense antropoloog Romulus Vuia foto's van vrouwen in hun ia. In de jaren 40 van de vorige eeuw creëerde de beroemde Franse schilder Henri Matisse een serie schilderijen die Roemeense vrouwen in hun kleurrijke traditionele klederdracht afbeelden. In de jaren 60 kwam de hippiecultuur op gang, waarin een sterke interesse naar alles wat bohemian of "boho" was werd uitgedrukt. Handgemaakte kledij stond symbool voor de onafhankelijkheid die toen hoog in het vaandel werd gedragen en de ia was erg in de mode. Al snel droegen sterren zoals France Gall, Jane Birkin, Brigitte Bardot en Jane Fonda het item en werd het populair.

EEN INTERNATIONALE MODETREND

Tijdens een retrospectief in Parijs zag de Franse modeontwerper Yves

De herfst/winter collectie van de Franse modeontwerper Yves Saint Laurent in 1981 heette 'La Blouse Romaine'

'De Roemeense Blouse' van Matisse

© Henry Matisse, La Blouse Roumaine, 1940 © Philippe Miget - Centre Pompidou, MNAM-CCI Dist. RMN-GP

© Yves Saint Laurent

Saint Laurent *La Blouse Roumaine* van Matisse en raakte hij geïnspireerd om de kleurrijke ia's in zijn collectie te verwerken. De herfst/winter collectie van 1981 heette dan ook *La Blouse Roumaine*. Hierna trok de ia ook de aandacht van andere grote namen in de modeindustrie, waaronder Oscar de la Renta.

DE IA VANDAAG

Met de urbanisatie van het platteland verdween de ia in zijn traditionele vorm naar de achtergrond, maar de internationale modetrend die het kledingstuk startte blijft bestaan. Vandaag is het vooral een symbool van traditionele Roemeense cultuur. Op 24 juni vierten de Roemenen zelfs de internationale dag van de Roemeense blouse.

EÉN VLAG, TWEE LANDEN?

Na de revolutie van 1989 verdwenen de communistische symbolen uit de Roemeense vlag, waarna Roemenië, op een lichte nuance na in de blauwe kleur, dezelfde vlag had als het Afrikaanse Tsjaad. Voor dat laatste land was dat reden om zich bij de Verenigde Naties te beklagen. Maar Roemenië wierp op dat het de driekleur in de 19de eeuw al als officiële standaard had aangenomen, Tsjaad pas in 1959. En dan nog: Moldavië heeft een soortgelijke vlag; het kleine Andorra, in de Pyreneeën, eveneens.

CULTUUR & TRADITIE

LEKKER ROEMEENS

Net zoals bij ons gaat Roemeense liefde door de maag. Alhoewel de nationale keuken minder bekend is dan die van andere Europese landen, zijn de Roemenen een gastronomisch volk. Hun culinaire traditie toont vooral Duitse, Griekse en Hongaarse invloeden. Maak op je volgende familiefeest indruk met deze Roemeense klassiekers!

COZONAC

Cozonac is een zoet brood gemaakt van meel, eieren, boter, melk, zout en suiker dat in Roemenië vooral wordt gegeten op feestdagen zoals Kerst en Pasen maar ook op bruiloften.

MAMALIGA

Dit is een soort maïspap en wordt in andere landen ook wel polenta genoemd. Het wordt meestal gegeten met sarmale en zure room. In het verleden werd mamaliga voornamelijk gegeten in de arme regio's van het land maar tegenwoordig is het een populair gerecht tijdens de feestdagen en is het ook te verkrijgen in restaurants.

SARMALE

Sarmale is een traditioneel Roemeens recept dat net zoals cozonac op feestdagen en bruiloften wordt gegeten. Niet alleen in Roemenië maar ook in andere Oost-Europese landen is het een populair gerecht. Sarmale zijn gevulde koolbladeren met vlees (gehakt) of rijst. Het wordt vaak geserveerd met mama-liga, chilipeper en zure room.

COVRIGI

Dit tussendoortje wordt vergeleken met de Amerikaanse pretzel of de Hollandse krakeling. Deze variant wordt voornamelijk gemaakt met zout, maanzaad en sesamzaad. In Roemenië wordt deze populaire snack op elke straathoek verkocht.

MICI

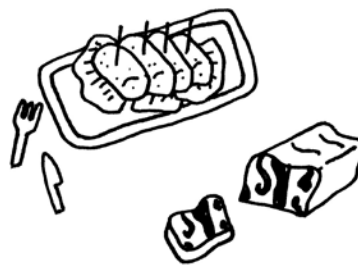
Een traditioneel Roemeens gerecht dat gemaakt wordt van rolletjes gehakt van gemixt varkens-, runds- en lamsvlees. Mici is een populair recept voor op de barbecue en wordt vaak gegeten met mosterd en brood

UNESCO WERELDERFGOED

In Roemenië kom je heel wat UNESCO-werelderfgoed tegen. Werelderfgoed

UNESCO-werelderfgoed: het historisch centrum van de stad Sighisoara

is cultureel en natuurlijk erfgoed dat wordt beschouwd als onvervangbaar en uniek en dat daarom beschermd moet worden. Alleen erfgoed dat is ingeschreven op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO mag deze titel dragen. Deze lijst wordt jaarlijks samengesteld door het Werelderfgoedcomité, dat bestaat uit vertegenwoordigers van 21 wisselende landen. In totaal zijn er zo'n 1121 werelderfgoederen verspreid over 167 landen. In Roemenië vind je er acht!

Acht kerken in Moldavië (niet het land, maar het gelijknamige gebied in Roemenië) met Byzantijnse fresco's. Ze werden vermoedelijk gebouwd tijdens de 15e of 16e eeuw.

Dacische forten in het hart van het Orastiegebergte, in het Westen van Roemenië. Ze stammen af uit de eerste eeuw voor Christus en werden voor militaire doeleinden gebruikt.

Het historisch en tot de verbeelding sprekende **centrum van de stad Sighisoara**. Deze middeleeuwse stad speelde ooit een belangrijke rol in de Europese handel.

Muziek

Te zien tijdens
EUROPALIA ROMANIA

De groep **DUMITRIO** speelt hun nieuwste album, *Proverbe* (spreekwoorden), gebaseerd op eeuwenoude Roemeense zegswijzen. Bandleider en componist George Dumitriu stuwde het trio een nieuwe muzikale richting uit door elementen van orale en muzikale Roemeense folklore in hun repertoire te verwerken. *Proverbe*, geïnspireerd op de notie van origine en traditionele Roemeense wijsheden wordt geïllustreerd aan de hand van vier Roemeense spreekwoorden die worden uitgesproken door Mama-mare, de grootmoeder van de componist, op stemopnames

Bimhuis
Amsterdam
22 11 2019

CULTUUR & TRADITIE

De Donaudelta, een prachtig biosfeerreservaat met een gigantische oppervlakte van 5800 km². De delta wordt bewoond door 300 vogelsoorten.

De voorhistorische beukenbossen van de Karpaten. Deze bossen komen niet enkel in Roemenië voor, maar nog in twaalf andere landen.

Het klooster van Horezu, een meesterwerk in Brancoveanu-stijl. Het klooster is vooral bekend om zijn architecturale details. In de 18e eeuw werd hier een beroemde school voor schilders gesticht.

De vestingkerken in Transsylvanische dorpen, toevluchtsoorden voor de dorpsbewoners in tijden van oorlog of plundering.

De sprookjesachtige houten kerken van Maramures, een regio in het Noordwesten van Roemenië. De kerken zijn smal maar hoog en staan in dik bebost gebied.

ROEMENIË, PIONIER VAN

Wie denkt aan Roemenië, denkt aan Transsylvanië, Dracula en kastelen. Maar het land heeft ook heel wat spectaculaire uitvindingen en records op zijn naam staan! Doorheen de geschiedenis speelde het land op verschillende vlakken een belangrijke voortrekkersrol.

Voor elektrisch licht bestond, waren er petroleumlampen waarbij het licht ontstaat door verbranding van kerosine.

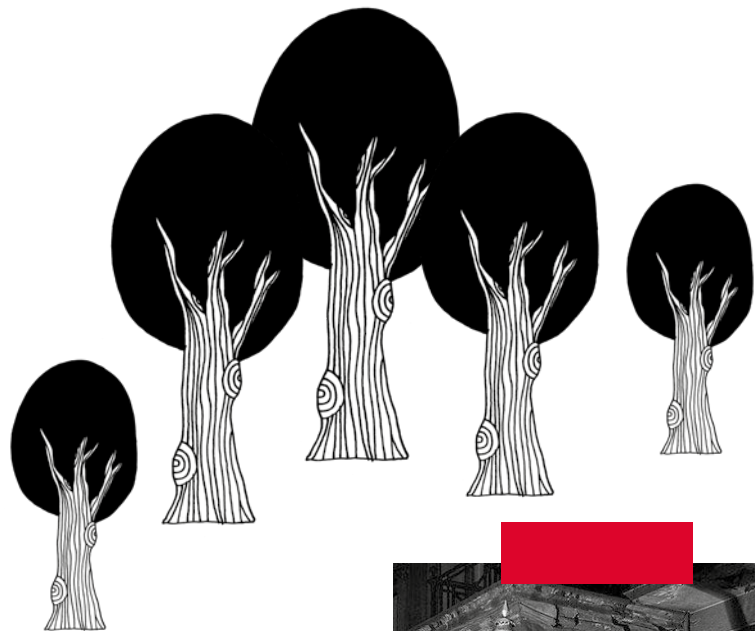
Boekarest was, in 1857, de eerste stad ter wereld met petroleum straatverlichting! Een duizendtal zo'n lampen vulden de straten van de Roemeense hoofdstad. Deze infrastructurele vernieuwing creëerde ook een nieuw soort job: de "lampaansteker". Aangezien er niet kon gewerkt worden met automatische schakelaars zoals vandaag, moest iemand elke lamp individueel aansteken en uitdoven.

In 1869 werd de stad Timisoara de eerste in Europa om een tram te introduceren. Deze was gemaakt van hout en werd voortgetrokken door paarden, niet zoals de trams vandaag dus! Het voertuig werd gebouwd in Wenen; toevallig wordt Timisoara soms ook "klein Wenen" genoemd, mede dankzij het

Het klooster van Horezu

© Maxitours

bruisende culturele leven en de prachtige architectuur van de stad.

Oina, de voorloper van het Amerikaanse baseball, werd voor het eerst gespeeld in Roemenië. De sport wordt voor het eerst vermeld tijdens de 14e eeuw een keert daarna nog vaak terug in de geschiedenisboeken. Aan het eind van de 19e eeuw beval de toenmalige minister van onderwijs dat Oina op school gespeeld moest worden. Wanneer je in Roemenië bent, vergeet dan zeker geen wedstrijd bij te wonen; het is namelijk de nationale sport van het land!

Een lampaansteker in Boekarest

© Wikipedia

CULTUUR & TRADITIE

Het Peles Kasteel, gelegen nabij het dorpje Sinaia en vaak gebruikt als décor in films, was **het eerste elektrisch-verlichte kasteel in Europa**.

Het sprookjesachtige kasteel werd gebouwd voor Koning Carol I van Roemenië, die er in 1883 introk. Omdat het kasteel in de buurt van een elektriciteitscentrale staat, kon het al vroeg van zeer moderne faciliteiten voorzien worden, waaronder een filmzaal. Wist je dat de eerste filmprojectie in heel Roemenië plaatsvond in dit kasteel?

Timisoara werd in 1884 de eerste grootstad in Europa met elektrische straatverlichting. Drie jaar eerder al was het Britse dorpje Godalming aan de beurt, maar op veel kleinere schaal. De straten van Timisoara werden in totaal door 731 elektrische lampen verlicht. Een weetje: in België was het Antwerpse Borgerhout de eerste, in 1887.

Onder de Roemenen waren ook heel wat beroemde uitvinders, atleten en artiesten! Ontdek ze op de fiche *Bekende Roemenen*.

OP Z'N ROEMEENS

Omdat Roemenië in Oost-Europa ligt, denken sommige mensen dat de Roemeense taal net zoals het Russisch, Pools en Oekraïens tot de Slavische talen behoort. Maar het Roemeens maakt deel uit van de Romaanse talen, die van het Latijn afstammen en waarvan, onder andere, het Frans deel uitmaakt.

Een geschatte 24 tot 26 miljoen mensen spreken Roemeens, zowel in Roemenië als in Moldavië, maar ook door immigranten in Italië, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Duitsland, België en vele andere landen. Er zijn vier officiële Roemeense dialecten: Daco-Roemeens of standaard Roemeens, Aroemeens, Megleno-Roemeens en Istro-Roemeens. Het Roemeens alfabet is niet anders dan het Nederlandse of Franse, maar onderscheidt zich wel door zijn vele accenten. Voor de gemakkelijheid hebben we deze weggelaten uit onze fiches.

Benieuwd naar de Roemeense taal? Hiernaast vind je een spoedcursus Roemeens voor beginners! Merk je de gelijkenissen met het Frans en het Italiaans?

Het sprookjesachtige Peles Kasteel

- 1 unu
- 2 doi
- 3 trei
- 4 patru
- 5 cinci
- 6 sase
- 7 sapte
- 8 opt
- 9 noua
- 10 zece

Hallo!
Goedemorgen!
Goedenavond!
Goedenacht!
Daag!
Ja
Nee
Bedankt
Mijn naam is
Ik ben ... jaar oud

Salut!
 Buna Dimineata!
 Buna Seara!
 Noapte Buna!
 Ciao!
 Da
 Nu
 Mersi
 Ma Numesc
 Am...Ani

Maandag
Dinsdag
Woensdag
Donderdag
Vrijdag
Zaterdag
Zondag

luni
 marti
 miercuri
 joi
 vineri
 sambata
 duminica

EEN ROMAANSE TAAL

Het Roemeens is, jawel, een Romaanse taal. Zowel de structuur als de woordenschat werden dus grotendeels geërfd van het Latijn. Toch telt het Roemeens heel wat woorden die ons niet bepaald als Latijn in de oren klinken. Een derde van de woordenschat is dan ook uit andere talen afkomstig: de Slavische talen, het Turks, het Hongaars, het Albanees, het Romani of het Grieks. Een andere bijzonderheid uit het Roemeens is dat, net als in het Albanees en het Bulgaars, het bepaald lidwoord niet vóór, maar achter het zelfstandig naamwoord komt. De vrachtwagen? Camionul!